

**Arkeologisk sikringsgravning av gravrøys, id 16192, Haram gnr.
14, bnr. 16, Haramsøy, Haram kommune, Møre og Romsdal.**

**Arkeologisk rapport ved
Asle Bruen Olsen og Camilla Zinsli**

SEKSJON FOR YTRE KULTURMINNEVERN

BERGEN MUSEUM

UNIVERSITETET I BERGEN
2009

Innhold

Saksgang.....	3
Bakgrunn	4
Andre gravfunn i området.....	5
Sikringsgravningen.....	6
Forløp.....	6
Konklusjon.....	9
Kilder.....	10

APPENDIX A Fotoliste

Figurliste

Figur 1: Oversiktskart

Figur 2: Utsikt fra tunet mot NV

Figur 3: Kartfesting av røysen

Figur 4: Viser kjøring med maskin inntil røysen

Figur 5: Røys under avtorving

Figur 6: Småsteindekke i røys etter grovrensning

Figur 7: Oversikt røys etter finrensning.

Figur 8: Utsikt fra røys mot sjøen

Figur 9: Skisse over røys

Figur 10: Koordinater målepunkt

Figur 11: Steinpakning profil

Saksgang

Møre og Romsdal fylkeskommune sendte den 07.10.09 en anmodning om å gjennomføre en sikringsgravning av gravrøys id. 16192 på gnr. 14, i Haram kommune, og på basis av denne ble det sendt melding til Riksantikvaren den 07.10.09 v/ Asle Bruen Olsen, seksjonsleder ved seksjon for ytre kulturminnevern. I meldingen vises det til Riksantikvarens føringer om bruk av tilskuddsmidler over statsbudsjettet kap. 1429, post 78. for gjennomføring av sikringsgravninger, og grunnlaget for prioritering av denne saken.

Sikringsgravningen ble prioritert ut fra en sammenlignende tilstandsvurdering av flere objekt meldt inn av fylkeskommunene tilhørende Bergen Museums distrikt. Røysen framstår i dag som en røysrest som har blitt beskadiget av biler og landbruksmaskiner, og med plassering som en øy midt i et trafikkert tunområde er det bare et tidsspørsmål før kulturminnet går tapt (jfr. Figur 4). Vår vurdering var at det hastet med å utføre en utgravning av det som fortsatt måtte være bevart av rester etter gravleggingen, for å sikre dets kildeverdi. Bergen Museum så det som nødvendig å legge opp til en sikringsgravning som innebærer at hele kulturminnet graves ut, med påfølgende oppheving av fredningen.

Figur 1: Oversiktskart.

Bakgrunn

Møre og Romsdal fylkeskommune ble kontaktet av Harald B. Haram i forbindelse med gravrøys id 16192, som var skadet og lå utsatt til på tunet på gården Haram bnr.16. Gården ligger på vestlig side av Haramsøya (jfr. Figur 1), ca 10 m.o.h., med godt jordbruksland på alle kanter. Fra røysen har man utsikt mot Haramsfjorden og Lepsøya, og mot en karakteristisk flat fjellrygg i nord.

Figur 2: Utsikt fra tunet mot NV.

Figur 3: Kartfesting av røysen, ytre omriss markerer steinpakningens avgrensning, indre omriss markerer hovedtyngden av større stein.

I Per Fett, funnkart 5/2, er røysen beskrevet som en langhaug på 9 x 4 meter. Møre og Romsdal fylkeskommune gjennomførte en befarings i 1999, hvor de beskrev id. 16192 som en skadet røys, med mål på 6 x 3 meter i diameter, og 0,3 meter høy. I rapporten forelå bilder av tilstanden, og en beskrivelse av beliggenheten. Røysen lå nært inntil låven på gården, adskilt av en gammel gårdsvei som sannsynlig har avskåret den i kant. I nordlig kant var det nylig planert ut et område for oppbevaring av rundballer, i tillegg fylt på grus mellom røysen og naboeiendommen for kjøring av gårdsmaskiner. Oppe på røysen var det lagt en jordhaug. Det ble ikke gjennomført fysiske undersøkelser av røysen i forbindelse med befaringsen.

På grunnlag av denne tilstandsrapporten så fylket det som beste løsning å tilråde utgravning, hvor alternativet var at røysen over tid kunne bli mer skadd.

Figur 4: Viser kjøring med maskiner tett opptil røysen. Sett mot Ø.

Andre gravfunn i området:

De ytre øyene på Sunnmøre er kjent for å ha stor funntetthet av kulturminner, og en stor del av disse er gravminner. Det er en stor variasjon i gravminnene, fra store monumentale røyser som ligger enkeltvis i landskapet, til større gravfelt med små, runde røyser. En del røyser har blitt undersøkt, og mens noen er veldig funnrrike, har andre ingen gravgaver. På selve Haramsøy er det i askeladden registrert 13 gravfelt med til sammen 167 gravminner, i tillegg

til 12 enkeltrøyser. Ca 200 m i luftlinje sørøst for røysen i vår undersøkelse ligger restene av røysen som inneholdt Haramsskatten. Under arbeid med å sette ned en septiktank i 1968 gravde man seg ned i røysen med maskin, og knuste en stor, flat helle. Under hellen viste det seg å være en branngrav fra romertid, hvor de brente beina og gravgaver var lagt ned i et romersk bronsefat. Graven inneholdt 622 gram gull i form av tre ringer, en arming og et brakteat, i tillegg fant man bjørneklør, en spillebrikke og en beinkam.

I nærområdet for vår undersøkelse (på bnr.6) ligger det tre registrerte røyser som ikke er undersøkt, to av disse ligger i dyrket mark, og den tredje ligger nede ved sjøen. (id. 35802, 25892 og 16193).

Sikringsgravningen

Sikringsgravningen ble foretatt i perioden 2. nov – 7. nov 2009, av Feltleder Camilla Zinsli og Feltassistent Anita Haugen.

Forløp

Røysresten ble fotodokumentert før avdekking og var tilsynelatende i lik forfatning som på bildene fra 1999. Røysen var dekket av et torvlag på 5 til 20 cm i tykkelse, som ble fjernet for hånd, til sammen ble det avdekket ca 9 x 8 meter (jfr. Figur 5). Under torvlaget lå det et lag med mye småstein og noen større stein, som ble grovt rensset opp med krafse (jfr. Figur 6). Ved fjerning av ca 5 cm kom det til syne en pakning av større stein, som videre ble finrenset fram med graveskje. Steinpakningen hadde en uklar avgrensning ettersom den var forstyrret på alle kanter av påfylte masser og moderne nedgravninger, og mye småstein (tilsynelatende undergrunnsmasse) i kant.

Figur 5: Røys under avtorving. Sett mot N.

Figur 6: Ser småsteindekke etter grovrens. SSV.

Etter opprensing ble det tatt oversiktsfoto (jfr. Figur 7), i tillegg til fotomosaikk. Til fotomosaikk bruker man en ramme med et indre mål som er kjent, i dette tilfelle 2 x 2m. Man legger så rammen på røysen og tar en serie med bilder hvor hver ramme overlapper. Slik kan man i ettertid sette sammen bildene, og få en helhetlig plandokumentasjon av røysen.

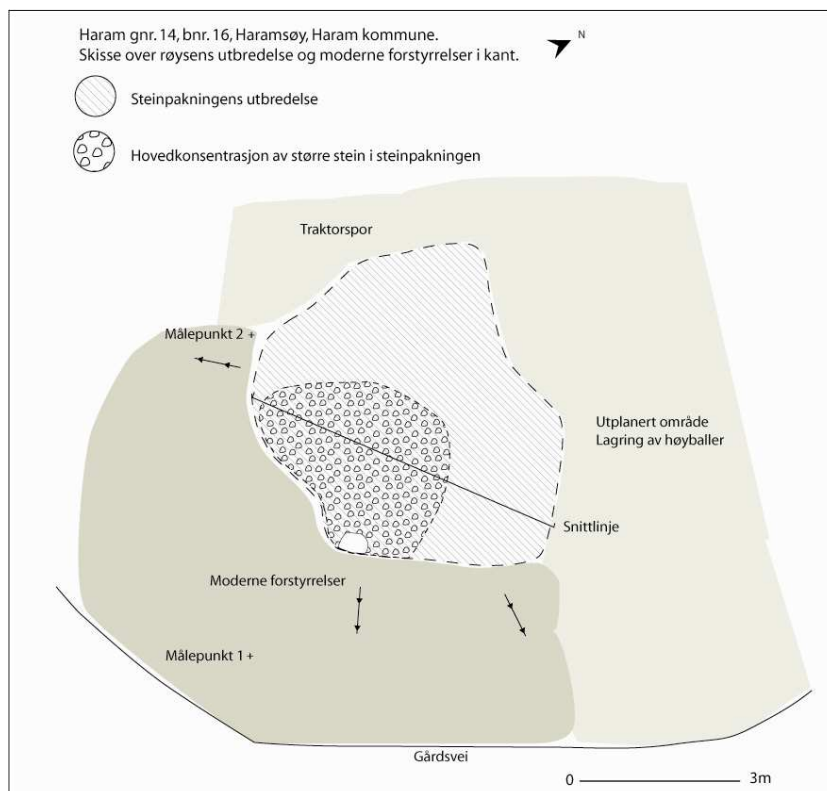

Figur 7: Oversiktsfoto av røysen etter finrensing. Mot SV.

Figur 8: Utsikt mot sjøen. Mot V.

Røysen ble tegnet inn på en grov skisse hvor to punkter ble målt inn ved hjelp av kartfestete objekter i nærområdet, låven på tunet, og huset på nabolommen (jfr. Figur 9). Disse punktene ble brukt til å kartfeste røysen, (jfr. figur 3). Koordinatene ble funnet ved hjelp av karttjenester.

Figur 9: Skisse over røys, viser forstyrrelser i kant.

Koordinater	
Målepunkt 1	UTM 32v 6950524 255837
Målepunkt 2	UTM 32v 6950532 355834

Figur 10: Koordinater til Målepunkt 1 og 2.

Røysen ble delt inn i to sektorer, en nordvestlig og en sørøstlig, hvor snittlinjen gikk tvers over hovedsteinpakningen. Selve avgrensingen til røysen var ikke mulig å få fram i et snitt ettersom den var beskadiget på alle kanter, men ved å grave ut nordvestlig sektor fikk man en profil som viste røysens oppbygging (jfr. Figur 11). Under et enkelt lag med stein på 10-30 cm lå det et mørkt, svært humusholdig lag som var noe kullspettet, og i dette ble det gjort funn av moderne gjenstander som tegl, plast og tau. Dette laget var ca 90 cm tykt og lå rett på berg, og fortsatte under steinpakningen.

Figur 11: Sammensatt foto av steinpakningens profil. Mot SØ.

Forstyrrelsen kan mest sannsynlig tyde på at området har blitt fylt ut, mulig for å planere ut deler av terrenget. Grunneier kunne fortelle at åkeren før i tiden har strukket seg helt inntil tunet, noe som kan forsterke den antakelsen.

Det ble ikke foretatt noen videre innmåling av røysen ettersom den ble avkreftet som et forhistorisk kulturminne. Profilen ble ikke tegnet, kun fotodokumentert.

Konklusjon

Det ble ikke funnet spor etter forhistorisk aktivitet i forbindelse med undersøkelsen. Steinpakningens sørøstlige sektor ble ikke gravd, på grunnlag av det moderne laget som var gjennomgående under steinpakningen, med moderne funn i profilen. På grunnlag av at røysen ikke er et forhistorisk kulturminne ble det ikke prioritert å bruke tid på å sette sammen bildene i fotomosaikken, siden steinpakningen ble dokumentert i sin helhet ved oversiktsbilde.

Kilder:

Fett, P. Førhistoriske minne på Sunnmøre. Haram Kommune. Universitetet i Bergen. Bergen Museum. Arkeologisk institutt.

Appendix A: Fotoliste

Nr.	Motiv	Retning mot	Dato	Sign
001	Oversikt røys før avtorving	V	02.11.09	CZ
002	Oversikt røys før avtorving	NV	02.11.09	CZ
003	Oversikt røys før avtorving	N	02.11.09	CZ
004	Oversikt røys før avtorving	NØ	02.11.09	CZ
005	Utsikt fra røys mot sjøen	SV	02.11.09	CZ
006	Oversikt røys før avtorving	Ø	02.11.09	CZ
007	Oversikt røys før avtorving, utsikt	SV	02.11.09	CZ
008	Røys etter delvis avtorving. Dekke med småstein.	N	02.11.09	CZ
009	Røys etter delvis avtorving. Dekke med småstein.	N	02.11.09	CZ
010	Røys etter delvis avtorving. Dekke med småstein.	N	02.11.09	CZ
011	Røys etter delvis avtorving, noe stor stein synlig.	S	02.11.09	CZ
012	Røys etter delvis avtorving, noe stor stein synlig.	N	02.11.09	CZ
013	Røys etter delvis avtorving, noe stor stein synlig.	N	02.11.09	CZ
014	Røys etter avtorving, steindekke m småstein	N	03.11.09	CZ
015	Røys etter avtorving, steindekke m småstein, utsikt	SSV	03.11.09	CZ
016	Røys etter avtorving, steindekke m småstein, utsikt	S	03.11.09	CZ
017	Røys etter avtorving, steindekke m småstein	SSV	03.11.09	CZ
018	Røys etter avtorving, steindekke m småstein	SSV	03.11.09	CZ
019	Røys etter avtorving, steindekke m småstein	SSV	03.11.09	CZ
020	Røys etter avtorving, steindekke m småstein, mulig steinrekke	N	03.11.09	CZ
021	Moderne jernting		04.11.09	AH
022	Oversikt røysrest etter rensing	SV	05.11.09	AH
023	Oversikt røysrest etter rensing	SV	05.11.09	AH
024	Oversikt røysrest etter rensing	SV	05.11.09	AH
025	Oversikt røysrest etter rensing	SV	05.11.09	AH
026	Oversikt røysrest etter rensing	SV	05.11.09	AH
027	Oversikt røysrest etter rensing	SV	05.11.09	AH
028	Oversikt røysrest etter rensing	SV	05.11.09	AH
029	Foto 1. Mosaikk	ØSØ	05.11.09	CZ
030	Foto 2. Mosaikk	ØSØ	05.11.09	CZ
031	Foto 3. Mosaikk	ØSØ	05.11.09	CZ
032	Foto 4. Mosaikk	ØSØ	05.11.09	CZ
033	Foto 5. Mosaikk	ØSØ	05.11.09	CZ
034	Foto 6. Mosaikk	ØSØ	05.11.09	CZ
035	Foto 7. Mosaikk	ØSØ	05.11.09	CZ
036	Foto 8. Mosaikk	ØSØ	05.11.09	CZ
037	Foto 9. Mosaikk	ØSØ	05.11.09	CZ
038	Foto 10. Mosaikk	ØSØ	05.11.09	CZ
039	Foto 11. Mosaikk	ØSØ	05.11.09	CZ
040	Foto 12. Mosaikk	ØSØ	05.11.09	CZ
041	Foto 13. Mosaikk	ØSØ	05.11.09	CZ
042	Foto 14. Mosaikk	ØSØ	05.11.09	CZ
043	Foto 15. Mosaikk	ØSØ	05.11.09	CZ
044	Foto 16. Mosaikk	ØSØ	05.11.09	CZ
045	Foto 17. Mosaikk	ØSØ	05.11.09	CZ
046	Foto 18. Mosaikk	ØSØ	05.11.09	CZ
047	Foto 19. Mosaikk	ØSØ	05.11.09	CZ
048	Foto 20. Mosaikk	ØSØ	05.11.09	CZ
049	Foto 21. Mosaikk	ØSØ	05.11.09	CZ
050	Foto 22. Mosaikk	ØSØ	05.11.09	CZ
051	Plassering av snittlinje	N	05.11.09	AH
052	Plassering av snittlinje	N	05.11.09	AH
053	Profil østlig del	S	06.11.09	AH
054	Profil østlig del	S	06.11.09	AH
055	Utsikt fra stor haug v røys, mot N-NV	N-NV	06.11.09	AH
056	Utsikt fra stor haug mot røyssen	V	06.11.09	AH
057	Utsikt fra stor haug mot røyssen	V	06.11.09	AH
058	Utsikt	S-SØ	06.11.09	AH
059	Røys etter snitting	Ø	06.11.09	AH
060	Røys etter snitting	N	06.11.09	AH
061	Profil gjennom røys fra Ø mot V	SØ	07.11.09	AH
062	Profil gjennom røys fra Ø mot V	SØ	07.11.09	AH
063	Profil gjennom røys fra Ø mot V	SØ	07.11.09	AH
064	Profil gjennom røys fra Ø mot V	SØ	07.11.09	AH
065	Profil gjennom røys fra Ø mot V	SØ	07.11.09	AH
066	Profil gjennom røys fra Ø mot V	SØ	07.11.09	AH
067	Profil gjennom røys fra Ø mot V	SØ	07.11.09	AH